

(*Sittah*). Scenografia simplă, din plastic (Ana Maria Silaghi), sugestii muzicale inspirate (Vasile Manta). Se joacă în idiș, unele scene în engleză și arabă. Ca și la festivalurile recente, traducerea e proiectată simultan pe un ecran dreptunghiular, sus, în decor, obturat uneori pentru primele rânduri, de înălțimea unui Nathan în picioare în mijlocul scenei...

Teatrul Evreiesc de Stat: Nathan Înțeleptul de Gotthold Ephraim Lessing. Traducere în limba idiș: Șulim Rubinger și Israil Bercovici, în engleză William Taylor, în arabă Nelu Dumitrescu, translația Dorina Păunescu. Versiunea scenică și regia artistică Grigore Gonța. Scenografia: Ana Maria Silaghi, ilustrația muzicală Vasile Manta. Cu: Cornel Ciupercescu (*Saladin*), Mihai Ciucă (*Nathan*), Constantin Dinulescu (*Patriarhul Ierusalimului*), Boris Petroff (*Al-Hafî*), Geni Brenda (*Recha*), Roxana Guttman, Monia Pricopi (*Daja*), Luana Stoica (*Sittah*), Marius Călugărița (*Templierul*), Nicolae Botezatu (*Călugărul*). Data reprezentației: 20 mai 2008.

Alina NELEGA

Sub semnul deteatralizării: triumful jocului

Nu mai scriu de mult cronici de spectacol, din motive deontologice, iar entuziasmul – sau lipsa lui – mi le manifest de obicei discret și numai între prieteni. Asta ca regulă generală de existență, în calitate de „autor scenic”, cu domiciliul stabil nu pe un atol, cum multă lume pare să creadă, ci într-un oraș de provincie care se fălește cu existența unui Teatru Național cu două trupe: română și maghiară. Dar orice regulă are o excepție și, pentru mine, ea a fost declanșată de un spectacol al trupei maghiare târgumureșene: ***Femeia din trecut*** de Roland Schimmelpfennig.

Schimmelpfennig este notoriu ca dramaturg riscant: piesele lui sunt o piatră de încercare pentru regizori și am văzut câteva spectacole sufocate în racursiuri și anacronisme, încercând să dezvolte logic un text poetic – iar la Schimmelpfennig e vorba de o poetică de construcție, un pariu cu spațiul și timpul, asemenea tablourilor lui Escher.

Subiectul piesei, după știința mea încă neprodusă în limba română, e banal: un cuplu între două vârste, cu un băiat adolescent, este în curs de mutare în alt oraș, când amintirea unei vechi iubiri abandonate bate la ușă. Ea este „femeia din trecut” care vine să se răzbune pentru toți anii de uitare și pentru suferința și crima din tinerețe – iar revanșa se derulează alternativ, în realitatea interioară și cea exterioară. Fără nicio delimitare artificială, fără niciun subterfugiu „teatral”. Fără dramatisme sau patetisme, în cel mai autentic mod tragic – dar un tragic al secolului XXI, un tragic mutant.

E greu de descris acest spectacol, de o finețe matematică – ba nu: muzicală. Regia lui Harsányi Zsolt este muzicală, iar matematică sunt

interpretarea lui Korpos András (*Frank*) și Fülöp Erzsébet (*Claudia*), atât de preciși în scenă, încât frizează iluzia optică. Incredibile *re-play*-uri scenice, fără fisură, reveniri cum numai în *Cântăreața cheală* a lui Tompa Gábor s-au mai văzut, de fiecare dată cu aceeași prospețime și lipsă a artificului. Firescul este cheia în care și-a condus Harsányi actorii, în interpretarea unui text atât de sofisticat încât mulți regizori ar fi căzut în plasa ilustrativismului, citatelor culturale, vanității auctoriale. Dar nu și Harsányi – regizor făcut din actor, el merge direct la esența jocului scenic: ludicul. Și, după ce ai văzut chinuite spectacole pe textele lui Schimmelpfennig: repetitive, încifrate, mixând greoi și explicativ realul cu fantasticul, îți dai seama că substanța acestui dramaturg în *trend*, greu de digerat, este, totuși, ludicul. Acesta, ludicul adică, dominant al textului, e pus în lumină de spectacolul lui Harsányi. Și încă ceva, un cuvânt de multe ori uitat de scenă: măiestria dramaturgului. Dar fără actori măiestri și un regizor pe măsură, textul, chiar atent citit, nu spune prea mult, își păstrează încifrările.

Poate că identitatea mea de dramaturg își spune aici cuvântul – subiectivismul este însă asumat, căci așa fi prima care să observ dacă spectacolul se abate flagrant (ca în 90% din cazuri, la români) de la text. Dar, dimpotrivă: spectacolul lui Harsányi se situează sub semnul absolut al deteatralizării. Și înțeleg prin deteatralizare acea direcție europeană de scriere și construcție a spectacolului care pune în valoare textele noi, reprezentări hiperreale ale unei

FÜLÖP Erzsébet, KORPOS András, BEREKMÉRI Katalin, BARTHA László Zsolt

realități interioare de acum. Nu numai regizoral, dar și ca plastică scenică, în *Femeia din trecut* opulența lasă loc sobrietății și, eventual, resurselor multimedia, semn al invaziei realității virtuale în imageria de azi. Scenografia (mai precis numită „spațiu de joc”), semnată de Bianca Imelda Jeremias funcționează exact ca și celelalte componente ale spectacolului: un mecanism perfect. Un apartament de bloc în aparență obișnuit, care devine magic prin perfecțiunea decorului de o simplitate covârșitoare. Dar, așa cum nu ajunge să ai un text bun – nu ajunge să ai o scenografie bună -- ea trebuie și folosită. Astfel, spațiul se modifică prin joc, și nu printr-o scenotehnică greoaie.

Am lăsat la sfârșit vorbele convenite despre interpretarea actorilor, deși nu m-am putut abține să nu pomenesc performanța „conducătorilor de joc”: Korpos András și Fülöp Erzsébet, cea de-a doua extrem de cunoscută nu numai în România, dar și în Ungaria, beneficiară a multor premii și distincții ale breslei. Mai puțin Korpos András, ceva mai discret ca prezență, dar comunicând excelent, de o cruzime comică excepțională. Berekméri Katalin, în rolul viziunii – fantasmei-spiritului rău care distruge – este impecabilă și ea, în registru șarjat, așa cum îi stă bine unei apariții malefice. Încă student la data premierei, Bartha László Zsolt (*Andreas*-fiul) are o rigoare și o disciplină scenică demnă de partenerii săi mai experimentați, interpretând un adolescent care repetă greșelile tatălui, într-o metafizică a tragicului, conformă stilului repetitiv și filosofiei lui Schimmelpfennig. O prezență scenică extrem de plăcută este Gecse Ramóna, în rolul Tinei, o potențială viitoare „femeie din trecut”, prietena lui Andreas. Mai mult curaj în interpretarea vocală nu ar fi stricat, în beneficiul emoției stârnite de spectaculosul ironic al cântecelor compuse de Zeno Apostolache. Trebuie să remarc, nu în ultimul rând, extraordinara dozare a sunetelor în spectacol: niciun pas în plus nu se aude, niciun zgomot întâmplător, o grijă deosebită față de acuratețea scenică a sunetului. Nicio neglijență, niciun detaliu omis!

Dar toate acestea există datorită mâinii ferme și, în același timp, delicate a regizorului, prezent în fiecare secundă în spectacol prin grija cu care își conduce și își menajează colegii, prin precizia cu care le cere și le impune exactitatea muzicală a interpretării. Se simte orgoliul meseriașului care își respectă munca, inteligența lecturii scenice lipsite de vanitate – și care tocmai astfel îl pune în valoare ca artist pe tânărul Harsányi Zsolt.

Și, mai mult decât orice, se simte adevăratea la prezent. Harsányi Zsolt știe cui vorbește, iar ceea ce spune el are legătură cu mine, cu spectatorul din sală. Ce am văzut e greu de descris. Dar, cu siguranță, am văzut un spectacol european, de mare ținută și libertate artistică.

Teatrul Național Târgu Mureș, Compania „Tompá Miklós” – Femeia din trecut de Roland Schimmelpfennig. Regia: Harsányi Zsolt. Spațiu de joc și costume: Bianca Imelda Jeremias Cu: Korpos András (*Frank*), Fülöp Erzsébet (*Claudia*), Gecse Ramóna (*Tina*), Berekméri Katalin (*Romy Vogtländer*), Bartha László Zsolt (*Andreas*). Data premierei: 16 martie 2008.